

JANKO KERSNIK:

JARA GOSPODA

V gosposki sobi gostilne v Grobljah, je zbrana gospoda. Preseneti jih novica, da pride nov sodnik; Andrej Vrbanoj. Vsi so radovedni kakšen je, nato izvedo, da je fin in uglajen ter samski gospod, jih najbolj zanima kje bo stanoval. Med gosti sta med drugimi tudi odjunkt Pavel in notar Valentin, ki edina poznata novega sodnika. Oba se spominjata dijaških let in ko se gostilna že prazni, se še vedno pogovarjata, ter se spominjata izleta z Vrbanojem ter neljubega dogodka z učiteljico Orlovo Nežko, graščakovo hčerjo.

Ljubosumni Andrej je napadel Pavla, ki je šel z Julko, Julka pa je nato odšla z drugim.

Naslednji dan slavijo sprejem novega babnopoljskega župnika v gostilni, kamor pride tudi nov sodnik Vrbanoj. Vsi ga prijazno sprejmejo, še posebej pa prijatelja Pavel in Valentin. Sodnik se namesti kar v gostilni, ter kmalu postane z vsemi domač. Druži se z gospodo, a kmalu spozna, njihove prazne pogovore in dolgočasnost. Dobro pa se razume z Pavlom in Valentinom, čeprav je se s Pavlom še vedno spominjata spora s Pavlom zaradi Julke. Ta večkrat predmet pogovorov, saj je dobila službo učiteljice v bližnji Zagonci. Toda v gostilni streže Kračeva sorodnica, pridno, preprosto in lepo

dekle – Ančka. Gospodi je to dekle, o njej govore kot o predmetu, ki je namenjen za zabavo. Tudi Pavel se rad pošali z njo zaradi njene lepote. A da bi se oženil z njo mu ne pride na misel, saj zna napisati le nekaj številk. Sodnik Vrbanoj, pa se vanjo zaljubi in se z njo čez pol leta že poroči. Sodnikova poroka s preprosto natakario, je predmet raznih govoric, a te kmalu obmolknejo. Ančka pride v družbo gospa, a te na njo gledajo z viška, ker se ne vede kot one. Le notarjeva gospa ji je naklonjena, zato jo Ančka večkrat obišče.

V zakonu med Ančko in sodnikom Vrbanojem ni sreče. Po dveh letih se začneta pripraviti in oddaljevati drug od drugega. Ančka kot ugledna sodnikova žena sodeluje na proslavi ob stoletnici župnije in pri blagoslavljanju šolske zastave, a ji ne ostane prikrito, da njen mož rad zahaja k poročeni učiteljici Julki. Od moža se odtuji, ko jo Pavel pridobi zase, in nato Ančka z njim odkrito vara moža, ki za ženino nezvestobo izve iz anonimnega pisma. Za vsem tem stojijo trške dame. Novica sodnika pretrese, spre se z Pavlom. Ter mu pusti akte in Ančko, ter odide iz kraja.

Deset let pozneje je Pavel sodnik na štajerskem, Vrbanoj pa svetovalec v nekem obmejnem okrožnem sodišču. Od prejšnjega dogodka se nista videla.

Nekega dne bolna in izčrpana ženska prosi za juho v nekem gostišču na štajerskem. Toda orožnik jo zaradi prosjačenja prime in privede pred sodnika. Ta ženska je Ančka, ki je bila do smrti gostilničarja natakario, nato pa je izgubila službo in služila po raznih krajih, ter zbolela. Sodnik pa je bil Pavel. Pavel jo spozna, a ji vseeno sodi, ter jo obsodi na tri dni zapora. Ančka ga spozna šele, ko vidi njegov zguban obraz, a Pavel jo da dovesti. Čez dva dni, Ančka v zaporu umre. Za pogrebom gre edino le Pavel. Zvečer je v gostilni deležen besed: »Da, da! Gospod sodnik, tako je lepo! To je krščansko! To je sedmo telesno delo usmiljenja! Mrlič pokopavati!«

OSEBE:

Andrej Vrbanoj – sodnik

Pavel – odjunkt

Valentin – notar

Ančka – natakario